

บทที่ 2

ความสำคัญของคำประพันธ์ประเภทคร่าวในวรรณกรรมล้านนา

ในสมัยพระเจ้ากาวิโรสุริยวงศ์ (พ.ศ. 2399 – 2413) เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 6 ต่อเนื่องจนถึงรัชสมัยของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ (พ.ศ. 2416 – 2440) เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 7 วรรณกรรมประเภทคร่าวได้รับความนิยมมาก จะเห็นได้จากใน พ.ศ. 2404 ในรัชสมัยพระเจ้ากาวิโรสุริยวงศ์ พระยาพรหมโวหารได้ทำงานในราชสำนักของพระองค์ แม่เจ้าทิพไกรสรธิดาของพระองค์ทรงโปรดละครแบบกรุงเทพฯ จึงได้ให้พระยาพรหมโวหารนำเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ มาแต่งเป็นคร่าวขอ แต่แต่งไปได้ถึงตอนอภิเษกศรีสุวรรณกับนางเกษราเท่านั้น (ยุทพร นาคสุข 2547:19) พระยาพรหมโวหาร รับราชการในราชสำนักเชียงใหม่เรื่อยมาจนถึงสมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์เมื่อพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปริชากร เสด็จขึ้นไปเป็นข้าหลวงพิเศษที่นครเชียงใหม่ เจ้าราชบุตรขัตติยะวงศ์โอรสของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ได้มีคำสั่งให้พระยาพรหมโวหารแต่งคร่าวรับเสด็จดังกล่าวมาแล้ว

คร่าวเป็นคำประพันธ์ประเภทหนึ่งในห้าประเภทของวรรณกรรมล้านนา นักวิชาการอธิบายถึงลักษณะของวรรณกรรมล้านนาไว้ว่ามีทั้งหมดห้าประเภท ประกอบด้วย

1. คร่าว
2. กาพย์
3. ซอ หรือ เพลงซอ
4. โคลง
5. ร่าย

(มณี พยอมยงค์ 2539 : 1)

1. ประเภทของวรรณกรรมคร่าว

วรรณกรรมคร่าวแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1.1 คร่าวธรรมหรือธรรมคร่าว ได้แก่ วรรณกรรมธรรมชาดก เช่น ปัญญาสาชาดก เป็นต้น พระสงฆ์นิยมใช้เทศนาให้อุภาสกอุบาสิกาสังฆในเทศกาลเข้าพรรษา
- 1.2 คร่าวขอ เกิดจากการนำเอาคร่าวธรรมหรือชาดกมาแต่งเป็นกลอนคร่าวเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องของชาวบ้านเข้าไปเพื่อให้คนหนุ่มสาวในล้านนาได้ฟังและเข้าใจ ทำให้เกิดวรรณกรรมที่สำคัญหลายเรื่อง เช่น คร่าวหงส์หิน คร่าวสุวรรณ เป็นต้น

1.3 คร่าวไ้ หมายถึง จดหมายรัก หรือเพลงยาวที่แต่งเป็นฉันทลักษณ์คร่าว ซึ่งชายหนุ่มส่งให้หญิงสาว แล้วหญิงสาวตอบจดหมายเรียกว่า คร่าวไ้ คือ ตอบแทนที่ชายหนุ่มเขียนจดหมายถึงตนโดยมากมักจะไปขอพวกกวีแต่งให้จึงมีสำนวนไพเราะและกินใจ

1.4 คร่าวรำ หรือคร่าวอ่า ได้แก่วรรณกรรมที่แต่งด้วยฉันทลักษณ์เชิงพรรณนาถึงเหตุการณ์ทั้งหลายที่กวีได้พบเห็นแล้วนำมาแต่งเป็นการรำพันหรือรำพรรณนา จึงเรียกว่าคร่าวรำหรือคร่าวอ่า

คร่าวทั้ง 4 ประเภทนี้ คร่าวธรรม และคร่าวขอ เป็นวรรณกรรมที่ประชาชนชาวล้านนา นิยมอ่านและฟังมากที่สุด ในระหว่าง พ.ศ. 2400 – 2500 มีวรรณกรรมสำคัญประเภทคร่าวเกิดขึ้นมากมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

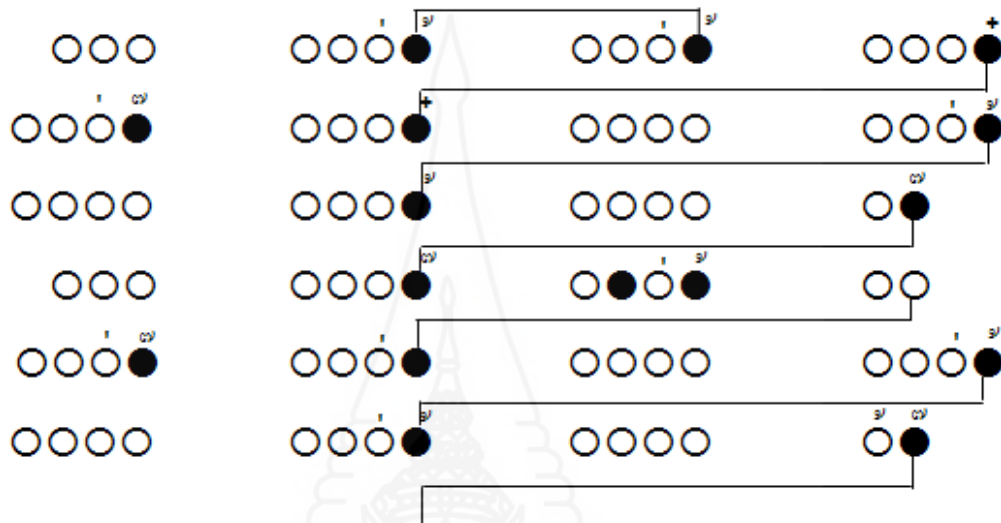
หงส์หิน	เจ้าสุวัตร-นางบัวคำ
คร่าวอำนางจอม	สุวรรณหอยสังข์
อ้ายร้อยยอด	วรรณะพราหมณ์
ช้างโพง นางผมหอม	เจ้าแสงเมืองหลวงคำ
ชีวหาลิ้นคำ	สุวรรณะเมกมะ หมายนคำ
ก่ำกาคำ	วงศ์สุวรรณค์
ช้างงาเดียว	นกกระจาบ
ปลาตะเพียนทอง	จันทะฆา
บัวระวงศ์หงส์อำมาตย์	บัวระวงศ์ไกรสร
นางอุทธะรา	กำพร้าบัวทอง
เจ้าสุธน	สุทนต์
นางสิบสอง	จำปาสี่ต้น
โปราป่วน้อย	จุจะวรรณะ
จันทประโชติ	พระอภัยมณี
สุวรรณหงส์คำ	สังข์สินธุไชย

2. ลักษณะฉันทลักษณ์ของคร่าว (ผังคร่าว)

ลักษณะฉันทลักษณ์ของคราวนั้น คร่าว 1 บท มี 3 บาท (3 บรรทัด) บาทละ 4 วรรค โดยในบทเริ่มต้นจะแตกต่างจากบทที่สองและต่อ ๆ ไป ผู้แต่งสามารถแต่งคร่าวได้โดยไม่จำกัด

ความยาว แต่ในกรณีที่แต่งคร่าวรำ คร่าวไข่ และคร่าวธัมม์ หรือ วรรณกรรมชาดก ที่นำมาแต่งด้วยคร่าวนั้น มักจะลงท้ายด้วยโคลงสอง (อุดม รุ่งเรืองศรี 2546 : 1)

ผังคร่าว

ตัวอย่างคร่าว

ขอประณม	บังคมบนน้อม	ทูลกราบไหว้	เจืองไ้บุญหนัก
น้อมคำนับ	สุพรรณจักร	อัครบวงส์	พระองค์อยู่เกล้า
ปฐิสันธิ์	เกิดมาเป็นเจ้า	กลางเวไชย	แท่นจิต
โอไรตลัง	พระเจ้าชีวิต	จอมปิ่นเกล้า	เมืองไทย
องคัมมิเดชศ	ปรากฏเรืองไส	ปูแผ่ไป	ทิศะแปดด้าน
อมิตตัง	พ่ายพังกลัวหยาน	เพื่อสมภารองค์	บ่ช้า

(ยุทธรพร นาคสุข 2547 : 37)

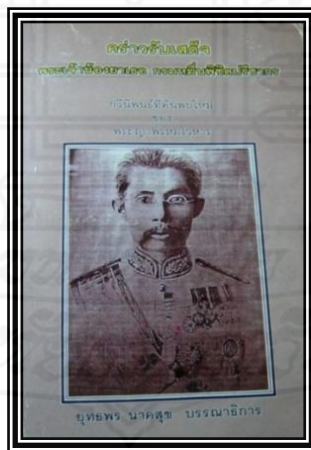
กวีชาวล้านนาคนสำคัญที่มีความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทคร่าวเมื่อร้อยปีเศษมาแล้ว คือ พระยาพรหมโวหาร ผู้แต่งคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์ ประวัติและผลงานของพระยาพรหมโวหารนั้นจะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป บุคคลสำคัญอีกบุคคลหนึ่งคือ ท้าวสุนทรพจนกิจ (ใหม่ บุญมา) ท้าวสุนทรพจนกิจ เป็นผู้ครอบครองต้นฉบับคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร และได้ใช้คร่าวเรื่องนี้

เป็นต้นแบบในการแต่งคร่าวรับบรรยายการรับเสด็จพระราชยาเจ้าดารารัศมีในอีก 17 ปี ต่อมา (ยุทธพร นาคสุข 2547 : 1)

พระยาพรหมโวหาร ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ.2430 คือหลังจากแต่งคร่าวรับเสด็จพระเจ้า
น้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ได้เพียงสามปีเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายถึงความเป็นมาของ
คร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากรในลำดับต่อไป

3. ความเป็นมาของคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร

ยุทธพร นาคสุข บรรณาธิการผู้จัดทำ หนังสือคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น
พิชิตปรีชากร อธิบายความเป็นมาของวรรณกรรม เรื่องนี้ไว้ว่า “คร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น
พิชิตปรีชากร เป็นชื่อที่ทางโงะเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา ร่วมกับเครือข่ายภาษาและวรรณกรรมล้านนา
โดยคณะผู้จัดทำหนังสือ² ตั้งขึ้น เนื่องจากต้นฉบับไม่ได้ระบุชื่อเรื่องเอาไว้ โดยถือตามพระอิสริยยศขณะที่
เสด็จสู่มณฑลพายัพในครั้งนั้น ต้นฉบับคร่าวนี้เป็นสมบัติส่วนตัวของพระครูอดุลสีกกิตต์ เจ้าอาวาสวัด
ธาตุคำ เจ้าคณะตำบลห้วยยา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้รับมอบจากพระโพธิ์รังสี อดีตเจ้าอาวาสวัด
พันตองอีกทีหนึ่งโดยท่านมีดำริที่จะปริวรรตคร่าวเรื่องนี้มาหลายปี แต่ก็ไม่มีโอกาสเพราะมีภารกิจมาก ทาง
ผู้จัดทำซึ่งเป็นทั้งสาธุชนมิกและเป็นทั้งลูกศิษย์จึงรับอาสาจะช่วยทำเจตนารมณ์ดังกล่าวให้เป็นจริงขึ้นมา
ส่วนหนึ่งก็เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการวรรณกรรมล้านนาต่อไป ” (ยุทธพร นาคสุข 2547 : 1)

ภาพที่ 2.1 หนังสือคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร
ที่มา : ยุทธพร นาคสุข (2547)

² คณะผู้จัดทำหนังสือประกอบด้วยพระครูอดุลสีกกิตต์เป็นที่ปรึกษา มาลา คำจันทร์ ผู้ปริวรรต
นายเกริก อัครชิโนเรศ เป็นผู้ประสานงานและนายยุทธพร นาคสุข เป็นบรรณาธิการ

ลักษณะของต้นฉบับคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปริชากร นั้นคณะผู้จัดทำหนังสืออธิบายไว้ดังนี้ “ต้นฉบับของคร่าวเป็นพับสา ขนาด 4.5×14 นิ้ว สภาพไม่สมบูรณ์นัก มุมของพับสาถูกปลวกแทะทำให้ข้อความขาดหายไปส่วนหนึ่งแต่ไม่มาก พับสามีข้อความสองด้าน ด้านหนึ่งระบุว่า “พับนายบุตร ศาลเมืองนครเชียงใหม่” ซึ่งพระครูอดุลสีกิตติ์เชื่อว่า “นายบุตร” ก็คือเจ้าราชบุตรขัตติยวงศ์ ซึ่งมีคำสั่งให้พระยาพรหมโวหารแต่งคราวนี้นายนั้นเอง เนื้อหาว่าด้วยเรื่องข้อบังคับของกรมทหารในสมัยนั้นซึ่งคงคัดลอกมาจากส่วนกลางเพราะสำนวนภาษาที่ใช้เป็นสำนวนภาษาไทยภาคกลางทั้งสิ้น อีกด้านหนึ่งของพับสาเป็นคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปริชากร เขียนด้วยลายมือของคนสองคนอ่านค่อนข้างยาก โดยเฉพาะตอนท้ายลายมือยุ่งมากเขียนผิดๆ ถูกๆ ผู้ปริวรรตต้องใช้ความพยายามในการอ่านมากเป็นพิเศษ ต่อมาพับสาเล่มนี้อยู่ในความครอบครองของท้าวสุนทรพจนกิจ เพราะที่หน้าปกเขียนชื่อกำกับว่า “ใหม่บุญมา” ซึ่งเป็นชื่อเดิมของท่านเมื่อท้าวสุนทรพจนกิจได้อุปสมบทและต่อมาได้เป็นเจ้าอาวาสวัดพันตอง คงจะนำพับสาเล่มนี้ติดตัวไปด้วย จนกระทั่งท่านมรณภาพและพับสาก็ยังคงอยู่ที่วัดพันตองต่อมาพระโพธิ์รังสี อดีตเจ้าอาวาสวัดพันตองเป็นผู้เก็บรักษาและได้มอบให้พระครูอดุลสีกิตติ์ เจ้าอาวาสวัดธาตุคำ ดังกล่าวมาแล้ว ” (ยุทธพร นาคสุข 2547 : 5)

ภาพที่ 2.2 ต้นฉบับใบลานคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปริชากร
ที่มา : ยุทธพร นาคสุข (2547)

สำหรับชื่อผู้แต่งในคร่าวไม่ได้ระบุโดยตรงว่าเป็นพระยาพรหมโวหาร แต่ในตอนท้ายคร่าวระบุไว้ว่า “พรหมละคร” เป็นผู้แต่งคำว่า “พรหมละคร” ในที่นี้หมายถึง พระยาพรหมโวหาร ซึ่งเป็นชาวละครหรือชาวลำปาง ดังคร่าวที่ว่า

เรื่องราวคร่าวนี้	เจ้ายอดกระดุก	คนทรงบุญ	ราชบุตรเจ้า
มีอาชญาปลง	วางลงเหนือเกล้า	หื้อพรหมละคร	ม่อนไ้
หื้อจัดแจง	แต่งสร้างทำไว้	เมื่อศักราชได้	พอพัน
ปลายสองร้อย	สี่สิบแถมป็น	หกตัวทัน	เท่านั้นเนอเจ้า

อีกตอนหนึ่งว่า

จึงจัดเอาทรัพย์	คือรัชชตา	เงินแทงคา	ชาวแถบนับได้
ยื่นขอทาน	ประทานป็นให้	กับตัวพรหม	ม่อนไ้

(ยุทธพร นาคสุข 2547 : 101)

อธิบายความ

“ คร่าวเรื่องนี้ เจ้าราชบุตรจัดติดะมีคำสั่งให้พระยาพรหมโวหาร แต่งขึ้นเมื่อ จ.ศ.1246 (พ.ศ.2427) ...พระยาพรหมโวหารได้รับเงินค่าแต่งคร่าวเป็นเงินยี่สิบแถบ ” (ผู้วิจัย)

สันนิษฐานว่าคร่าวเรื่องนี้แต่งโดยพระยาพรหมโวหารเพราะผู้แต่งกล่าวถึงแม่เจ้าทิพไกรสรซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์พระยาพรหมมาโดยตลอดและบรรดากวีที่รับใช้ใกล้ชิดกับแม่เจ้าทิพไกรสรในสมัยนั้นมีชื่อ “ พรหม ” เพียงคนเดียว ดังคร่าวที่พระยาพรหมรำพันถึงแม่เจ้าทิพไกรสรซึ่งแม่เจ้าได้ถึงแก่อสัญกรรมไปก่อนหน้านี้ว่า

ทั้งหอบหัวใจ	บ่ไสน์ย้าว	ทั้งใจบ่ตั้ง	เพื่อนกลอน
หลอนเจ้าลูกเชื้อ	ทิพไกรสร	บ่มิ่งเมื่อมรณ	อยู่เย็นเป็นเจ้า
ก็จักสนุก	สุขเลินบ่เส้า	เมื่อสมโภชองค์	น้ำวน้อม

(ยุทธพร นาคสุข 2547 : 97)

อธิบายความ

“ไม่มีความสุข ไม่มีความสุข จิตใจหวั่นไหว สาเหตุมาจากแม่เจ้าทิพไกรสรถึงแก่
 อสัญกรรมไปแล้วไม่เช่นนั้นงานสมโภชทูลพระขวัญ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากรก็
 จะสนุกสนานมากกว่านี้” (ผู้วิจัย)

นอกจากนี้ในคร่าวขอเรื่องพระอภัยมณีซึ่งแต่งโดยพระยาพรหมโวหารก็ได้ใช้สรรพนาม
 ว่าพรหมเมืองละคร (ลำปาง) ในทำนองเดียวกันโดยระบุชื่อและถิ่นกำเนิด ซึ่งเป็นข้อยืนยันอีกทาง
 หนึ่งว่าเป็นสำนวนของพระยาพรหมโวหาร ดังนี้

ดั่งตัวตน	แห่งข้านี้อัน	อยู่เมืองละคร	ที่นั่น
ศักดิ์นาม	ไซตามถิ่น	หือจริงแน่นแจ้ง	ใจใน
นามทศนั้น	พรหมวิสัย	อยู่ละครไชย	โกยภัยบ่ต้อง

(ยุทธพร นาคสุข 2547 : 7)

อธิบายความ

“ตัวของข้าพเจ้าอยู่ที่เมืองลำปาง มีชื่อว่า “พรหม” อยู่ที่เมืองลำปาง มีความสุข ไม่มีภัย
 ไฉๆ” (ผู้วิจัย)

เนื้อหาของคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร มีคุณค่ามากในเชิง
 ประวัติศาสตร์ กล่าวคือเป็นการบรรยายสภาพเหตุการณ์การรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ
 กรมหมื่นพิชิตปรีชากร เสด็จสู่มณฑลพายัพโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เน้นการบรรยายถึงความ
 กระตือรือร้นของเจ้านายฝ่ายเหนือในการรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ศูนย์
 เชียงใหม่ ในคร่าวบรรยายถึงสภาพของการคมนาคม บ้านเมือง ขบวนรับเสด็จฯ วิถีชีวิตของผู้คนใน
 ยุคนั้น และกล่าวถึงบุคคลสำคัญๆ ในประวัติศาสตร์ล้านนาด้วย เช่น เจ้าผู้ครองนคร พระชายา กลุ่ม
 เจ้าขันห้าใบ

เนื้อหาของคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร แบ่งออกเป็นทั้งสิ้น 4
 บท คณะผู้จัดทำอธิบายมีรายละเอียดโดยสังเขปไว้ดังนี้

“บทที่ 1 กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้า
 น้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากรเสด็จขึ้นไปจัดการแก้ไขปัญหายาชาแดนและปฏิรูปการปกครอง
 มณฑลพายัพ พระองค์เสด็จจากกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ.2426 โดยทางเรือผ่านทางเมืองนครสวรรค์

กำแพงเพชร เมืองระแหง (เมืองตาก) เมืองเถิน ระหว่างที่เสด็จถึงแต่ละเมืองเจ้าเมืองและข้าราชการ ก็ได้จัดการรับเสด็จอย่างสมพระเกียรติ ขณะที่กำลังจะเสด็จเข้าสู่เมืองละครหรือนครลำปางนั้น พระเจ้าอินทวิชยานนท์เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ โปรดให้เจ้าสุริยະซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าราชบุตร เดินทางไปรับเสด็จ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร เมื่อเสด็จถึงนครลำปางแล้วเจ้าพรหมภักษ์ธาดา เจ้าผู้ครองนครลำปาง ก็ได้รับเสด็จเข้าเมืองลำปางตามโบราณราชประเพณี เจ้าสุริยະได้มีโอกาสดำเนินไปอย่างใกล้ชิด จากนั้นเจ้าสุริยະจึงทูลลากลับนครเชียงใหม่เพื่อแจ้งข่าวให้พระเจ้าอินทวิชยานนท์พระบิดาทราบ

บทที่ 2 พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ประทับอยู่นครลำปางเป็นเวลา 11 คืน จึงทรงออกเดินทางต่อไปยังนครลำพูน ฝ่ายพระเจ้าอินทวิชยานนท์เมื่อทรงทราบความแล้ว ก็โปรดให้เจ้าสุริยະกลับไปรับเสด็จอีกครั้งหนึ่งและให้ตามเสด็จจนกว่าจะถึงเมืองเชียงใหม่ เจ้าสุริยະเดินทางไปพบกับขบวนเสด็จของพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ที่ “ปางแม่เส้า” บริเวณเขตรอยต่อระหว่างนครลำปางกับนครลำพูน ณ ที่นี้เจ้าสุริยະได้สูญเสียช้างที่ทํานรักมากชื่อ “พลายมะลิ” หรือ “พุ่มมะลิ” ด้วยโรคปัจจุบัน จากนั้นขบวนเสด็จก็เข้าสู่นครลำพูน โดยมีเจ้าดาราดิเรกรัตน์ ไพบโรจน์เจ้าผู้ครองนครลำพูนเป็นผู้ทูลเชิญเสด็จเข้าเมือง ในการนี้พระเจ้าอินทวิชยานนท์เสด็จจากนครเชียงใหม่ไปสมทบรับเสด็จด้วย ระหว่างที่พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ประทับอยู่ที่นครลำพูน พระเจ้าอินทวิชยานนท์ได้ทูลลากลับนครเชียงใหม่ล่วงหน้าไปก่อนเพื่อเตรียมการรับเสด็จ

บทที่ 3 พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ประทับอยู่นครลำพูนเป็นเวลา 5 คืน จากนั้นจึงเสด็จมุ่งสู่นครเชียงใหม่ โดยมีเจ้าดาราดิเรกรัตน์ ไพบโรจน์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนตามไปส่งเสด็จ เมื่อเสด็จไปถึงพลับพลาบานหนองหอยชาวนครเชียงใหม่ก็จัดขบวนรับเสด็จอย่างสมพระเกียรติ โดยมีกลองนำขบวนเกยรดิศเต็มรูปแบบ ในคร่าวได้บรรยายถึงขบวนรับเสด็จและวิถีชีวิตผู้คนที่มาเฝ้าชื่นชมพระบารมีไว้โดยละเอียดน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อขบวนเสด็จถึงนครเชียงใหม่ พระเจ้าอินทวิชยานนท์พร้อมด้วยพระญาติได้ออกไปรับเสด็จอย่างอบอุ่น

บทที่ 4 เมื่อพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ประทับอยู่ ณ นครเชียงใหม่ราว 1 เดือน พระเจ้าอินทวิชยานนท์จึงให้มีพิธีทูลพระขวัญตามธรรมเนียมของล้านนา ในวันงานได้จัดให้มีขบวนช้างและขบวนเกยรดิศเชิญเสด็จอย่างสมพระเกียรติ เมื่อทูลพระขวัญเสร็จแล้ว พระเจ้าอินทวิชยานนท์เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ และเจ้าดาราดิเรกรัตน์ ไพบโรจน์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนได้ผูกข้อพระหัตถ์ให้ โดยมีพระยาราชสัมภารากร (เลื่อน สุรนันทน์) และพระอัครพิสดาร ข้าราชการจากสยามเข้าร่วมในพิธีด้วยแต่ในงานทูลพระขวัญครั้งนี้มิได้จัดให้มีมหรสพเอ็กเกริกเท่าที่ควร

เนื่องจากเจ้าแม่ทิพไกรสรชายาของพระเจ้าอินทวิชยานนท์เพิ่งถึงแก่กรรมไปเมื่อไม่นานจึงมีเพียงการชกมวยหน้าพระที่นั่งเท่านั้น

ในตอนท้ายพระยาพรหมโวหาร กล่าวว่าตนแต่งคร่าวบรรยายการรับเสด็จในครั้งนี้เสร็จเมื่อ พ.ศ. 2427 โดยได้รับคำสั่งจากเจ้าราชบุตรชัตติยะและเจ้ากาบคำชายา ประทานค่าตอบแทนให้เป็นเงิน 20 แลบ³ พร้อมทั้งออกตัวว่าตนแต่งได้ไม่ด้นัก หากผู้ใดพบเห็นข้อบกพร่องก็ขอให้ช่วยแก้ไขให้ด้วย

สำหรับหลักการของการปริวรรตของคร่าวเรื่องนี้ ผู้จัดทำอธิบายว่าหลักการปริวรรตเป็นไปตามข้อตกลงจากการประชุมเรื่อง “การปริวรรตอักษรธรรมล้านนา เป็นภาษาไทยกลางเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ” จัดโดยวิทยาลัยการจัดการทางสังคม (วจส.) ณ ห้องประชุมหอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ.2546 โดยประสานแนวคิดจากหลายสำนักปริวรรตเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อเอื้อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายที่สุด ขณะเดียวกันต้องรักษาความถูกต้องเรื่องการออกเสียงด้วย เช่น ผู้ปริวรรตเลือกปริวรรต คำว่า กรุงเทพ แทนที่จะเป็น กรุงเทพ/kun¹ t^h e:p³/ ตามการออกเสียงจริงของล้านนา เพราะคนทั่วไปคุ้นเคยและออกเสียงคำดังกล่าวได้ถูกต้องอยู่แล้ว แต่คำว่า เล่น/len³ / ผู้ปริวรรตเลือกเขียนเป็น เหล้น/len⁶/ แทน เนื่องจากเสียงวรรณยุกต์ของล้านนามีมากกว่าเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยมาตรฐานไป 1 เสียง คือเสียงตรีพิเศษหรือเสียงตรีเพี้ยน ที่เลือกปริวรรตเช่นนี้ก็เนื่องมาจากฉันทลักษณ์ของคร่าวมีข้อบังคับเรื่องเสียงวรรณยุกต์นี้ไว้ด้วย” (ยุทธพร นาคสุข 2547 : 7-9)

จะเห็นได้ว่า ความเป็นมาของคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากรมีความเป็นมาที่ชัดเจน มีหลักฐานยืนยัน ผู้แต่ง บริบททางสังคม การเก็บรักษา การนำเสนอ การปริวรรต โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนั้นการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมล้านนาเรื่องนี้จึงเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ โดยเฉพาะภาพสะท้อนทางประวัติศาสตร์การเมืองและสังคม ของมณฑลพายัพ สมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ได้เป็นอย่างดี

4. ประวัติพระยาพรหมโวหาร

พระยาพรหมโวหาร กวีผู้แต่งคร่าวรับเสด็จ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากรเป็นกวีล้านนาที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคนหนึ่ง ท่านเป็นชาวเมืองละคร (ลำปาง) เกิดเมื่อ พ.ศ. 2345 ปีจอ ในสมัยเจ้าดวงทิพย์ เดิมชื่อพรหมมินท์ บิดาชื่อ แสนเมืองมา ซึ่งเป็นเชื้อสายในวงศ์เจ้าเจ็ดคนผู้ทำ

³ แลบ เงินรูปของอินเดีย ใช้ในล้านนาระหว่าง พ.ศ.2400 – 2500 หนึ่งแลบมีมูลค่าประมาณ 80 สตางค์

หน้าที่เป็นผู้รักษาอุยแจคลังของเจ้าหลวงเมืองลำปาง มารดาชื่อเป้ง ประวัตติของพระยาพรหม
โวหารมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2.3 พระยาพรหมโวหาร รัตนกวีของล้านนา

ที่มา : teeneelanna.com

“พระยาพรหมโวหารศึกษาเล่าเรียนขึ้นต้น โดยเมื่ออายุ 17 ปี ได้บวชเป็นสามเณรที่สำนักวัด
สิงห์ชัย มีอาจารย์ชื่อพระอุปนัน โทเถระ เมื่ออายุครบ 20 ปี แล้วก็อุปสมบทเป็นพระสงฆ์
พระอุปนันโทเถระ ก็ได้แนะนำให้พรหมมินท์ไปศึกษากับพระอาจารย์ปิ่นตา ที่วัดสุขมัยในเขต
วัดเจดีย์หลวง เชียงใหม่ พรหมมินท์ได้ศึกษาอยู่ที่นั่นสองสามพรรษาที่ลาสิกขาบทและคืนสู่
เมืองลำปาง ซึ่งก่อนลาสิกขาบทก็ได้เขียน “คร่าวโคร์ลิกซ์” หรืออยากลาสิกขาบทไว้ด้วย
พรหมมินท์เป็นคนเฉลียวฉลาด มีปฏิภาณเฉียบแหลม โดยเฉพาะมีความถนัดในทางกวี ทาง
ภาคเหนือที่เรียกว่า “โคลงกะล่ง” และคร่าวเป็นอย่างดี เมื่อกลับสู่เมืองลำปางแล้ว พรหมมินท์
ก็ได้รับจ้างเขียนเอกสารด้านกฎหมายอยู่กับศาลเมืองลำปาง ขณะเดียวกันก็รับจ้างเขียน คร่าว
ใช้ หรือเพลงยาวให้แก่หนุ่มสาวอีกด้วย ต่อมาบิดาก็พาพรหมมินท์ไปฝึกงานกับกวีชื่อพระยา
โลมวิสัยผู้เป็นสหายในราชสำนักเมืองลำปาง แล้วได้ทำงานเป็นมหาดเล็กอยู่กับ
เจ้าวรญาณรังษี เจ้าผู้ครองนครลำปางองค์ที่ 9 พรหมมินท์มีความถนัดในด้านหนังสือจึงได้
ส่งไปอยู่แผนกอาลักษณ์กับพระยาโลมวิสัย พรหมมินท์จึงได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมด้านกวีอีก
ต่อมาพรหมมินท์ได้มีโอกาสแสดงความสามารถในด้านกวีโดยเฉพาะปฏิภาณกวีของ
พรหมมินท์เป็นที่โปรดปรานของเจ้าผู้ครองนครลำปาง จึงได้รับแต่งตั้งให้เป็น “พระยาพรหม
โวหาร” กวีประจำสำนักนครลำปาง และพระยาพรหมโวหารได้สมรสกับ เจ้าสุณา ณ ลำปาง

ซึ่งเป็นภรรยาคนแรกในจำนวนที่เชื่อกันว่ามีถึง 42 คน พระยาพรหมโวหารมีความสนใจด้าน
โหราศาสตร์และคหศาสตร์ เจ้าหลวงวรญาณรังษีจึงให้พระยาพรหมโวหารนำเงินสองพันร้อย
ไปเลือกซื้อช้างที่เมืองแพร่ แต่เมื่อพระยาพรหมหยุดพักที่บ้านป่าแมดก็เอาเงินนั้นเล่นการพนัน
จนหมดแล้วแต่ง “คร่าวช้างซิด” ไปถวายโดยระบุว่าช้างที่ซื้อนั้น พบว่าเป็นช้างอัปลักษณ์จึงได้
มอบให้พวกเงี้ยวไปแล้ว เจ้าหลวงจึงกล่าวเป็นคำขาคว่า “โอ้พรหมมาละครวันใดคอปุดวัน
นั้น” คือหากเข้าสู่ลำปางวันใดก็จะคอกขาในวันนั้น พระยาพรหมโวหารจึงไปทำงานอยู่กับเจ้า
หลวงเมืองแพร่คือเจ้าหลวงวิชัยราชาที่เรียกกันว่า “เจ้าหลวงขาซื่อ” ขณะพักอยู่ที่บ้านป่าแมด
นั้นพระยาพรหมโวหารได้สนิทกับหญิงหลายคน เช่น นางสาวศรีชม (บุญชม/บัวชม) และบัวเกียง
นางสาวศรีชมนั้นเป็นภรรยาของนักพนันชื่อ “หม่อมด้วง” (บ้างว่าชื่อ “ตางจันจียา”) ซึ่งเมื่อหม่อม
ด้วงเสียพนันก็ไปยืมเงินจากพระยาอินท์ซึ่งอยู่ที่บ้านแหลมเป็นเงิน 18 ร้อย โดยให้นางสาวศรีชม
อยู่กับพระยาอินท์เป็นตัวประกัน พระยาอินท์ก็ได้ส่งนางสาวศรีชมไปปรับใช้ในโรงครัวของ
เจ้าหลวงเมืองแพร่และพระยาพรหมโวหารก็ได้ใกล้ชิดกับนางสาวศรีชมอีก ขณะเดียวกัน
พระยาพรหมโวหารก็ได้ไปอาศัยกินอยู่กับหญิงงามในราชสำนักชื่อ “หม่อมจันทร์” เจ้าหลวง
เมืองแพร่หวงหม่อมจันทร์ ครั้นทรงทราบว่าพรหมมินท์และหม่อมจันทร์สนิทสนมกันมากก็
ยิ่งหวงมาก จนสั่งให้จับพระยาพรหมโวหารไปประหารโดยถูกจับในวันพุธ แรมแปดค่ำ เดือน
ห้า และจะประหารในวันเสาร์ แรมห้าค่ำเดือนหก ครั้งนั้นเจ้าราชวงศ์แห่งเมืองแพร่ได้ขอให้
เลื่อนการประหารไป โดยให้พระยาพรหมโวหารเขียน “คร่าวรำคำหัวเจ้านาย” ในเทศกาล
สงกรานต์เสียก่อนและก่อนที่จะถึงวันประหารนั้น เพื่อนของพระยาพรหมโวหารชื่อ
“น้อยไชยลังกา-น้อยกา” ก็ได้ช่วยให้หนีออกจากคุกได้ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าน้องชายของ
พระยาพรหมโวหารชื่อน้อยกาอาจมีส่วนช่วยให้การหนีครั้งนี้สำเร็จ เรื่องที่พระยาพรหมโวหาร
ถูกจับและแหกคุกนี้ พระยาพรหมโวหารก็ได้เขียนไว้ใน “คำจ่ม” ด้วยแล้ว
พระยาพรหมโวหารและนางสาวศรีชมพากันไปอยู่ที่ “ลับแลง” คืออำเภอลับแลจังหวัดอุตรดิตถ์
โดยพระยาพรหมโวหารประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าแร่และนางสาวศรีชมก็ทอผ้า วันหนึ่งเมื่อพระยา
พรหมโวหารไปกับน้อยกาวิชัยเพื่อทวงเงินจากผู้ที่บ้านท่าเสา นางสาวศรีชมก็ได้รับจดหมายจาก
พระยาอินท์เรียกตัวให้กลับไปเมืองแพร่มีฉะนั้นจะถูกลงโทษ พระยาพรหมโวหารไปคำได้ 11
วัน ก็กลับและพบว่านางสาวศรีชมกลับไปเมืองแพร่แล้ว ก็ได้แต่กตะลึงและคิดว่านางไปกับผู้คน
ใหม่จึงได้เขียน “คร่าวสืบท” กล่าวถึงความสุขที่เคยอยู่ด้วยกัน และคร่าวโศกที่พลัดพรากจาก
กัน คราวนี้เขียนในลักษณะจดหมายและส่งไปถึงนางโดยหวังว่าจะสามารถโน้มน้าวใจให้
ศรีชมกลับคืนไปครองรักเหมือนเดิม หลังจาก พ.ศ. 2404 พระยาพรหมโวหารไปทำงานใน
ราชสำนักของ “เจ้าชีวิตอ้าว” หรือพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์แห่งนครเชียงใหม่ โดยเหตุที่

แม่เจ้าทิพไกรสรทรงโปรดละครแบบกรุงเทพฯ จึงได้ให้พระยาพรหมโวหารนำเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่มาแต่งเป็นคร่าวซอ แต่พระยาพรหมโวหารแต่งไปได้ถึงตอนอภิเษกศรีสุวรรณกับนางเกษราเท่านั้น ในปีรุ่งขึ้นขณะที่พระยาพรหมโวหารมีอายุ 60 ปี ก็ได้แต่งงานอีกครั้งหนึ่งกับเจ้าบัวจันทร์และมีธิดาคนหนึ่งชื่อ “จี๋หมู” หลังจากนั้น พระยาพรหมโวหารไม่มีบุตรกับภรรยาคนใดอีก นางจี๋หมูมีธิดาชื่อ “ศรีโว” ซึ่งไม่มีลูก ทำให้เชื้อสายของพระยาพรหมโวหารสิ้นสุดเพียงเท่านั้น พระยาพรหมโวหารเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในทางกวีจนได้รับการยกย่องให้เป็นรัตนกวีของล้านนา มีผลงานวรรณกรรมที่สำคัญคือ คร่าวไคร่สีกซ์ คร่าวซ้างจืด คำจ่ม คร่าวปู่สอนหลาน คร่าวสรรพคำสอน คร่าวพระอภัยมณี คร่าวร้านางจม หรือ คร่าวสืบท และเวสสันดรชาดกกัณฑ์มหาพน ฉบับคำราชาพระยาพรหมโวหารรับราชการอยู่กับพ่อเจ้า⁴ ตลอดมาจนถึงแก่กรรม เมื่อวันเสาร์ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 7 เหนือ พ.ศ. 2430 ตรงกับวัน “พระญวัน” หรือวันเถลิงศกด้วยโรชรา อายุ 85 ปี ปัจจุบันมีอนุสาวรีย์ของพระยาพรหมโวหารอยู่ที่หน้าวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่” (ยุทพร นาคสุข 2547: 17-19)

ปัจจุบันมีอนุสาวรีย์ของพระยาพรหมโวหาร อีกแห่งหนึ่งตั้งอยู่ที่บริเวณฝายแม่น้ำวังเฉลิมพระเกียรติ (เขื่อนยาง) ตำบลสบตุ๋ย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สำนักการศึกษาเทศบาลนครลำปาง จัดงานบวงสรวงในวันที่ 2 เมษายน เป็นประจำทุกปี

นอกจากพระยาพรหมโวหารกวีผู้แต่งคร่าวรับเสด็จพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากรแล้ว บุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้เก็บรักษาคร่าวไว้จนตกทอดมาถึงคนในยุคปัจจุบันทำให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสทราบเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในการรับเสด็จพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากรก็คือ ท้าวสุนทรพจนกิจ (ใหม่ บุญมา) ซึ่งปรากฏลายมือชื่อ “ใหม่ บุญมา”⁵ ที่หน้าปกของพิสดารท้าวสุนทรพจนกิจมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องอย่างยิ่งกับคร่าวรับเสด็จพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากรของพระยาพรหมโวหารผู้วิจัยจึงศึกษาประวัติของท้าวสุนทรพจนกิจ ดังมีรายละเอียดดังนี้

⁴ พระเจ้าอินทวิชยานนท์

⁵ ใหม่ บุญมา เป็นคำเรียกแบบชาวเชียงใหม่ ผู้ที่บรรพชาเป็นสามเณรแล้วลาสิกขาจะมีคำนำหน้าว่า “ใหม่”

5. ประวัติท้าวสุนทรพจนกิจ

ท้าวสุนทรพจนกิจ เดิมชื่อ บุญมา สุคันธกุล เกิดเมื่อ พ.ศ. 2406 ที่บ้านฮ่อม ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นบุตรนายคำกัระ สุคันธกุล กับนางเต็ง สุคันธกุล ท้าวสุนทรพจนกิจ เป็นกวีเอกคนหนึ่งของท่าน (lannaworld.com/person/Sunthorn.htm.) ในสมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ได้เข้ารับราชการ ปฏิบัติงานบ้านเมืองทำหน้าที่ซ่อมแซมบูรณะซุ้มประตูเมืองเชียงใหม่ ถนนรอบกำแพงเมือง ควบคุมคนงาน ซ่อมแซมกำแพงเมืองด้านแจ้งกะด้า ได้รับบรรดาศักดิ์เป็นท้าวสุนทรพจนกิจ ท่านมีความชำนาญในล้านนาสาสนพิธีและในพิธีสำคัญต่าง ๆ ในสมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์และพระราชชายาเจ้าดารารัศมี พระธิดาของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ นายบุญมาทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบพิธีเสมอ นอกจากนี้ยังได้แต่งบทกวีเพื่อเป็นการช่วยโฆษณาประชาสัมพันธ์งานพัฒนาบูรณะต่าง ๆ ของครูบาศรีวิชัย ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ผลงานสำคัญของท่านมีดังนี้

1. คร่าวฮั่วตุ้เจ้าบ้านปาง (ครูบาศรีวิชัย)
2. ขอพระลอเดินทาง (ขอพระลอ)
3. บทละครเรื่องพระลอแวนแก้ว หรือน้อยไชยา
4. คำร้องระบำซอรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และ สมโภชช้างพลายที่

บริษัทบอเนยน้ำอมเกล้าฯ ถวาย

5. คำเรียกขวัญนาคน
6. คำคร่าวฮั่วการสุขาภิบาล
7. กาศย์ฮั่วการสุขาภิบาล
8. กาศย์ฮั่วเรื่องความเป็นไปสมัยใหม่
9. คำคร่าวเพลงยาวอื่นๆ
10. คร่าวเรียกขวัญช้างเผือก
11. คร่าวขอเครื่องบินมาถึงเชียงใหม่
12. คร่าวขอเชียงแสน

ชีวิตบั้นปลายท้าวสุนทรพจนกิจได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุได้รับฉายาว่า สุนทโร และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดพันตอง จังหวัดเชียงใหม่ ท่านมรณภาพเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2480

ผลงานสำคัญอีกเรื่องหนึ่งของท้าวสุนทรพจนกิจ คือ “คร่าวรับเสด็จพระราชชายาเจ้าดารารัศมี” (พ.ศ.2444) ซึ่งแต่งภายหลังคร่าวรับเสด็จพระเจ้าอนงยาเธอ กรมหมื่นพิชิตบริหารของพระยาพรหมโวหารถึง 17 ปี (พ.ศ.2427) โดยได้รับอิทธิพลสำนวนภาษา และ การบรรยายสำนวนเปรียบเทียบกับคร่าวรับเสด็จพระเจ้าอนงยาเธอ กรมหมื่นพิชิตบริหาร ดังตัวอย่าง

คร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร (พ.ศ.2427) ของพระยาพรหมโวหาร

เปรียบเทียบกับเหมือน	มณีหยาดฟ้า	หาอันผู้	ใดเทียม
ทูลละ	ยากนักหาเทียม	ที่จักเปรียบเทียม	เสมอดั่งเจ้า
พระชั้นษา	วัยยาหนุ่มหน้า	กายาเลา	แซมซ้อย
สติวิสัย	ว่องไวเรียบร้อย	ประกอบด้วย	ปัญญา
องค์หน้าพระ	มโหสถา	สัสมโพธา	พุทธเจืองเจ้า
เปรียบเหมือนกัน	กับองค์อยู่เกล้า	น้องยาเธอ	พิชิต

คร่าวรับเสด็จพระราชยาเจ้าดารารัศมี (พ.ศ.2444) ของท้าวสุนทรพจนกิจ
(ใหม่ บุญมา)

เปรียบเทียบกับเหมือน	มณีหยาดฟ้า	หาอันผู้	ใดเทียม
ทูลละ	ยากนักหาเทียม	ที่จักเปรียบเทียม	เสมอดั่งเจ้า
พระชั้นษา	วัยยาหนุ่มหน้า	กายาเลา	แซมซ้อย
สติวิสัย	ว่องไวเรียบร้อย	ประกอบด้วย	บุญรอม
ลือเล่าเรื่อง	สะเทือนหวานหอม	ขจรพระนาม	ทั่วทิศแหล่งหล้า
กิตติศัพท์	แผ้วพันชุนหน้า	นราชน	หลั่งน้อม

(ยุทธพร นาคสุข 2547 : 4 - 5)

คำประพันธ์ประเภทคร่าวในวรรณกรรมล้านนานั้น ชาวล้านนานิยมอ่านและฟังมากที่สุดระหว่าง พ.ศ.2400 - 2500 นอกจากวรรณกรรมประเภทคร่าวจะทำหน้าที่ให้ความบันเทิงแล้วยังมีบทบาทด้านการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองและประวัติศาสตร์ สังคม เช่นการรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นพิชิตปรีชากร เมื่อพ.ศ.2426-2427 ซึ่งบันทึกเหตุการณ์ไว้โดยพระยาพรหมโวหารซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นรัตนกวีของล้านนา หรือท้าวสุนทรพจนกิจ (ใหม่ บุญมา) ซึ่งแต่งคร่าวรับเสด็จพระราชยาเจ้าดารารัศมี ในพ.ศ. 2444 โดยมีคร่าวรับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร ของพระยาพรหมโวหารเป็นต้นแบบ ทั้งพระยาพรหมโวหารและท้าวสุนทรพจนกิจ นับได้ว่ามีคุณูปการ ต่อการศึกษาค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง นอกเหนือจากเอกสารชั้นต้นทางด้านประวัติศาสตร์ประเภทอื่นๆ เช่น สำเนาพระราชหัตถเลขา สารตรา สุกอักษร ซึ่งเป็นเอกสารชั้นต้นที่บันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชาติอยู่แล้ว ความสำคัญของคำประพันธ์ประเภทคร่าวในวรรณกรรมล้านนา จึงมีทั้งเรื่องความบันเทิง และการบันทึกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์